

הלכות סכה סימן תרלו תרלו

תרלו דין סכה ישנה, ובו ב' סעיפים :

ק באר הגולה

א משנה סכה ט
 וקב"ה
 ב ת"י ש' שם פ"ט
 הירושלמי ג כ"א
 סב"א שם ד פ"ט
 ו"י שם ה ש"ט
 פסקי דמ"א ל"ה
 הל"ל, ונמצא מע
 שאין צ"ד לחלוש
 פ"ה, תוספות
 ו' מ"קא דכ"י ל"ו
 פ"ט, ו' כ"י מא"י
 וקמ"ו ל"ח ש"ט

א קריאת כ"ז
 וקב"ה

א (א) *סכה (ב) ישנה, דהיינו (ג) שצשאה קדם שיפנסו (ד) (ג) שלשים יום שלפני החג, כשרה, (ד) יובלבד (ג) שיחדש בה דבר (ה) עתה בגופה לשם החג, יואפלו בטפח על טפח סגי אם הוא במקום אחד. (ו) יואם החדוש על-פני בלה, סגי אפלו כל-דהו. יואם עשאה לשם החג (ז) אפלו מתחלת השנה כשרה בלא חדוש: ב יוצר עלי-חרש שיש לו שתי ספות זו לפניו מזו ועושה קדרותיו בפנימיות ומזכרם בחיצונה, הפנימיות (ז) אינו יוצא בה ד"י סכה, כיון שהיא דירתו כל השנה (ה) אינו נכר (ט) שדר בה לשם מצוה, (י) ותחיצונה יוצא בה, שהרי אינו דר בה כל השנה:

תרלו דין סכה שאולה או גזולה, ובו ג' סעיפים :

א *מי שלא עשה סכה, בין בשוגג (א) בין במזיד, *עושה סכה בחלו של מועד אפלו (ב) בסוף

באר היטב

היינו למצוה מן הפסוק, ט"ז ומ"א: (ז) אינו, ואם הגביה הסכה וחסד והניחו, שרי, עין סימן תרלא סעיף ט:

(ב) ישנה, פי' הסכה הישן, אבל בדפנות לית לן בה לכ"ט: (ג) שלשים יום, ה"ה אפלו תחלת השנה, ט"ז: (ג) שיחדש.

באר הלכה

* עושה סכה בחלו של מועד, ראינו דבר ט"ז בספר מאסר-מרכי וזה לשונו: דבר ברור הוא דמירי באין צריך לעשות דבר האסור לעשותו בחל-המועד משום כבוד וסתירה, שאינו עושה אלא הסכה בלבד לתת קנים וצרכה על קונדסים הקבועים פ"ד מצרכי-י"ט טוב וביצא בזה, ונהי דהא נפי אסור לעשותו ביום-טוב, דהא אסור לקטר או לעשות אהל צרא ביום-טוב, וכן מוכח לקמן סימן תר"ט שאסור לפתח הסכה בשמיני לפי שהיא יום-טוב, והיא מטעם כבוד וסתירה, מכל טקום דבר ברור הוא דבחל-המועד ליקא אסורא ק"ל בפשיטא אהל צרא"ט, וכי, עד כאן לשונו. והנה אף שהמחבר כתב 'דבר ברור הוא, לעגיה דעמי לא נהיך ק"ל, דפשיטת הסוכה מטעם דמטר לבנותה מחדש בחל-המועד, וכן מוכח לשון הרמב"ם שכתב 'אפלו בסוף יום שביעי עושה סכה, לפי שהיא קל שבקוה', והנה, לא מבני אם אסור מלאכה בחל-המועד הוא מדרבנן. יודאי מטר לבנותה מחדש, ואלא אפלו אם התאסר הוא צעקא דאיתקא, כפי טעם הכא אסור לבנותה מחדש, דהא הפניה הוא כל שבקוה, ודוקא דמה שאסור מכותב אדם תפלין ומזוחות לעצמו' ובפרט כשצריך להניחן, וק"ל לעיל דסימן תקמ"ה, וכן משמע לשון הגמרא שאמר ציון שאם נפל שמיט לבנותה, והמשמע דרבנן מתיירין לבנותה אפלו לא נפל, וכן משמע ממה שאסור דרבנן מה דכתיב 'חג הסוכות תעשה לך שבועת ימים' הינו עשה סכה פ"ה, משמע בפשיטא דעשה גמריה מתיירין, כן נראה לעניות דעתי ברור:

אברהם בסימן תרל"ח סעיף קט"ז, ואף-על-גב דכשרה היא שררי נעשה מתחלה לשם צל, הנעשה שהיתה לשם החג נבטלה ועל-כן צריך לחדש בה דבר: ב (ה) אינו נכר, ואם מגביה את הסכה (ז) וחזר ומניחו לשם סכה, כשרה, שהרי אפלו חקרת הביית מתפטר לספוף על-ידי מעשה זה, כמו שנתפאר בסימן תרל"א. והוא הדין בסכה שצשאה לשם החג ואתחיל היה דר בה כל השנה, פשיטא חג הסוכות צריך להגביה הסכה ולחזר ולהניחה לשם סכה מטעם זה, (א) ולא סגי בגלוי הגג לבד: (ב) שדר בה לשם מצוה, וחדוש בעלמא (ג) לא מהני בזה כמו למעלה, כיון שהיה (ג) דירתו ממש שם כל השנה, שאכל ושתה וישן שם: (ד) ותחיצונה יוצא בה, ומכל מקום צריך (ד) לחדש בה דבר, דהא דעשאה לצל, הרי לא עשאה לשם סכה:

א (א) בין במזיד, אשמועינן (ב) שלא קנסוהו עבור זה, וכל-שכן אם (ג) נפלה סכות ביום-טוב דעשה אותה בחל-המועד, וביום-טוב אסור לתקמה, ואפלו אם הרים הפיל טפחה רק מקצת מן הסכה לבד, (ג) אין להוסיף ביום-טוב בעצמו: (ד) ועל-ידי עפוי"ט, אפלו נפל הסכה כלו גס-כן יש להחירה: (ב) בסוף יום שביעי, דכתיב (ה) 'חג הסוכות תעשה לך שבועת ימים', הכי קאמר דתמנא: עשה סכה בחג, פרוש, באיזה

שער הציון

(א) ט"ז וש"א, וגם אין צריך לחדש בה דבר בפמ"ג: (ב) רש"י: (ג) אחרונים: (ד) מגן-אברהם נס"ו ונהר-שלום וחי'אדם ובכור'צ"ק, ולא כביד יוסף הסב"א לה דלכל הפוסקים הוא לצמקא: (ה) נהר-שלום: (ו) אחרונים: (ז) הגר"ז ופרי"מגדים וכו"ץאדם, וכתב הפרי"מגדים: ולא מהני מה שחדש בה הפן רביעי וכו'אמה, ובספך בעיני חדוש, עד כאן דבריו, ונראה לי דנראה הפן רביעי נכט, אבל אם חסר לו גם הפן שלישי בנדיא טובי, דבכל זה לא היה יכול לקום מצות סכה, ועדיף מחדוש מעט בספך, וכן מוכח ברי"בא דהפן מו שכתב על מה דאמרינן שם 'היתה עשורה ועוקמת אם יכול לחדש בה דבר, וזה לשונו: פרוש, בספך או בדפנות הצריכות לה לצפב, מכרז מ"ד שהתחזי ושוב אינו מכרז אוהו בכניסת ליל החג, שכתב ברך זמן מדין סכה בשעת מעשה"ט, עד כאן לשונו. הרי דסב"א לה דבמקום דצריך חדוש לצפב, מהני נפי חדוש בדפנות שצריך להן לצמקא, ובנדאי הכי נפי בענינו, ובתנ"ס השיג הבכור'צ"ק על הפרי"מגדים: (ח) מגן-אברהם, ולאפוקי דאם יש בארץ יותר על טפח ורחב חצי טפח לא מהני, והאל"ה רבה מצד דמטי: (ט) סיי"אדם, ולפי זה מה דכתב השלחן-ערוך אפלו מתחלת השנה כשרה הינו אסור על טפח ורחב חצי טפח על קדם סכות, הרי מצינו שכתב חג קטלה הנעשה וצריך עתה לחדש בה דבר לשם החג: (י) מגן-אברהם: (יא) בכור'צ"ק: (יב) כן משמע בלבוש ופשוט: (יג) עין ברי", ומשמע דסב"א לה דהוא מן התורה, כיון דהוא בית העשוי לר"ה מעטו הכתוב: הל"ש, אפלו אנו יודעין שצשאה לצל אסור על-פל-פנים מורכבו נפמ"ג בסימן תרל"ח, ועין בטה שכתבנו שם במשנה ברות: (יד) לבוש: (טו) עין בבאר הג"א בשם הירושלמי: (טז) גמרא: (ג) כן משמע טפח שהביא פתח-יריעולם בשם חשוכת שואל ומשיב: (ז) שם בשם חשוכת פארי"צוק: (ה) גמרא:

הלכות ספח סימן תרלו תרלו

ביאורים ומוספים

סימן תרלו

דין ספח ישנה

[משנ"ב ס"ק ב]

סקקא לץם חג נצשית¹.

1 אמנם, לעיל (סי' תכט ס"ק א) הביא מחלוקת אם דין זה לשאול בהלכות החג שלשים יום לפני נהוג גם בסוכות, וכתב שלדעת הב"י אינו נהוג אלא בפסח שרבו הלכותיו ופרטיו, אבל בשאר ימים טובים די בכמה ימים [ובשעה"צ שם (ס"ק ב) כתב בשם רש"י וכמה ראשונים שדין זה נהוג גם בשאר החגים], וכבר העיר המהרש"א (סוכה ט, א) על הב"י מהרין כאן.

וכתב הב"ח (שם) שעיקר התקנה נאמרה דוקא קודם הפסח, אך למעשה נהוג לשאול שלשים יום גם קודם שאר החגים [וראה שעה"צ שם שנחלקו בזה האחרונים]. והפמ"ג שם (א"א ס"ק א) כתב, שהחכם דורש רק לפני הפסח, אבל השואלים שואלים גם קודם שאר החגים [ולפיכך דקדק רש"י (סוכה שם ד"ה בית שמואי) לענין סוכה לכתוב רק שישואלין ולא הוסיף שידורשין]. ובש"ת חלקת יואב (ח"א מהדורת סי' ד) תירץ, שהב"י סובר שהדין כאן אינו מחמת הדין של שואלין בהלכות החג [כרש"י], אלא מחמת שסתם אדם שבונה סוכה מתכוון שתעמוד שלשים יום, וממילא בכך הומין אותה שתעמוד בסוכות, ודי בהזמנה להחשיב את הסוכה כנעשית לשמה, אף על פי שלא חשב כיוון לעשותה לשם החג כלל [וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרלה ס"ק א)].

[משנ"ב ס"ק ה]

שנייה כה סכך מעט כטפח על טפח מרבע².

2 ולהגביה טפח על טפח מהסכך שכבר נמצא על גבי הסוכה ולחזור ולהניחו, מדרברי השו"ע הרב (ס"ב, רצין אליו בשעה"צ ס"ק ז) שכתב שיש להניח סכך יחדש, משמע שאינו מועיל, אכן, הערוך השלחן (ס"ב) כתב שמועיל לעשות כן.

[שעה"צ ס"ק ז]

שכבר ברוך זמן מדין ספח בשעת מצשה³.

3 ובמשנ"ב לקמן (סי' תרמא ס"ק ט הביא את דברי הריטב"א להלכה.

[משנ"ב ס"ק ז]

יקמו שכתב הפנ"א אברהם פסיף-קטן ב⁴.

4 שם כתב שקדושת עצי סוכה אינה משארת על הסוכה משנה לשנה, ואף שיש מקום לחלק בין רבריו לענינו, שרק לגבי הקדושה נאמר שהיא פוקעת לאחר החג מפני שהיא תלויה בקיום המצוה, ואם כן כשעברה שעת המצוה וקדושת החג פקעה קדושת הסוכה, מה שאין כן לגבי דין עשיית סוכה לשם חג הנאמר כאן, אין טעם שתפקע כיונת העשייה לאחר החג [וכן חילק העמק ברכה סוכה אות י], ביאר בספר מועדים חמונים (ח"א סי' פ) בדעת המשנ"ב שכיון שאין צריך לעשות סוכה לשם חג ואין דין לעשותה 'לשמה' כבציעית ומצה, אם כן הגדר בחידוש דבר בסוכה אינו לעשותה לשמה אלא רק לעשות בה עשייה מועטת כדי לחדד ולהזמין אותה למצוה, ואם כן יש לומר שאין היחוד וההזמנה למצוה של שנה אחת מועיל למצוה של שנה אחרת.

אכן, לקמן (סי' תרל"ח ס"ק ט) כתב שיש אחרונים שמפקקים על דברי המניא, אלא שלמעשה טוב להחמיר.

[משנ"ב ס"ק ח]

ללא סגי בגלוי תגג לבד⁵.

5 אמנם, לגבי מי שסיכך תחת גג הבית, ולאחר מכן הסיר את הרעפים, כתב הרמ"א לעיל (סי' תרכו ס"ב, ובשעה"צ שם ס"ק כח) שהסוכה כשרה וזוהי משום יתעשה ולא מן העשוי. אכן, מבואר בבכורי יעקב (סי' תרלה ס"ק א) שבענינו אין להקל בהסרת הגג, שכיון שרר במקום זה תחת הסכך כל השנה, יש לעשות היכר בסכך עצמו, מה שאין כן שם שלא סיכך עד לפני החג, די בהסרת הגג שמעליו.

דעת החו"מ (תורת המתמידים ס"ק ה, בשם הגר"ח קניבסקי) שדי בגילוי הגג להכשיר אף בענינו, וכן כתב העמק ברכה (סוכה אות ט), וביאר, שממה שדחה הגג סגור כל השנה ולא היה שימוש בסכך כלל [שהרי הגג קבוע ואטום יותר], לא היה נראה שהאדם דר בסוכה אלא בבית, וממילא כשמגביה את הגג עכשיו הריהו בעושה דירה חדשה של סוכה. ובביאור דעת המשנ"ב כתב הגרש"ז אויערבך (ספר הסוכה פסקים והערות אות ו) שמדובר כאן באופן שהגג אינו מונח על גבי הסכך ממש אלא מרוחק ממנו, ולפיכך יש להחמיר משום שבמשך השנה רואים בעיקר את הסכך ולא את הגג, והוא נראה כדר תחת הסכך ולא תחת הגג שגובה ממנו, ואם כן כשיושב שם בסוכה אינו נראה כיושב בסוכה אלא כדר בביתו של כל ימות השנה, ואכן, אם הגג מונח על גבי הסכך, די בהגבהת הגג ואין צריך לעשות לפני סוכות מעשה בסכך, כיון שבמשך השנה אינו נראה כמשתמש ודר תחת הסכך, שהרי הסכך אינו מוסיף הגנה כלל.

סימן תרלז

דין ספח שאולה או גזולה

[משנ"ב ס"ק א]

אין להוסיף ביום טוב פצעמו¹ וכו', גם-כן יש להתייר².

1 ואף שלענין הוספה על מחיצה המתרת [והיינו מחיצה שמחמתה נוצר היתר, כגון מחיצה המכשירה רשות היהודי לטלטל בתוכה או שמכשירה סוכה] מבואר בשו"ע לעיל (סי' שטו ס"א) שאם יש במחיצה הקיימת רוחב טפח, מותר להוסיף עליה בשבת, כתב בשו"ת שואל ומשיב (מהדורה ד' ח"ג סי' כה, רצין לדבריו השעה"צ בס"ק ג) שלא הותר להוסיף על אהל עראי אלא במחיצות ולא בסכך הסוכה. אכן, בפמ"ג (סי' שטו א"א ס"ק א) משמע שלא חילק בזה, וביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ד הע' קלד) שמה שאסור בענינו להוסיף אף שטפח ממנה כבר קיים, הוא מפני שהתוספת מכשירה מקום נוסף ומחדשת עליו שם סוכה, מה שאין כן במחיצה המתרת בשבת שכל ענין המחיצה הוא להפריד, חלק מההפרדה כבר נמצא על ידי המחיצה בשיעור טפח, ולכן מותר להוסיף עליה. והוסיף, שלפי זה אסור אף להוסיף רופן בסוכה כרי להאריכה, משום שמחדש שם סוכה על מקום נוסף [וראה בספר ארחות שבת (ח"א פ"ט הע' מז ו-סה) בשם הגר"ש אויערבך].

2 אמנם, לעיל (סי' תרכו ס"ק ב) כתב שהפמ"ג הסתפק אם מותר לומר לנכרי שיסכך לו סוכה ביום טוב כשאין לו אחרת, וסיים שהלילה לו להורות דיתר, וצ"ע בכל זה. וראה מה שכתבנו שם בשוב הסתירה.

ולומר לנכרי המסכך להוסיף סכך יותר משיעור הכשר סוכה, הסתפק בשו"ת עטרת חכמים (לבעל הברוך טעם, או"ח סוף סי' ח) המשך במילואים עמוד 68

מילואים

הלכות סֵפֶה סִימָן תרל"ד תרלה

המשך מעמוד קודם

בריעבד כשרתה ויתכן שאף כאן הטירחא לענע את כל הסכך נחשבת כדריעבד. וכן מבואר בבבביר יעקב כאן (סי' ב) שסוכת גבירך כשרה כיון שעשויה כבד, אך כשבא לסכך מלכתחילה, לא יתן לקטן, אשה או נכרי לסכך.

ואף שאין לקטן ימותה, צידד הפמ"ג (משב"ז סי' א) שבשעשית סוכה אין חיסרון בדבר, כיון שדובר שיש בו עשייה מבואר בגמ' (חולין יג, א) שהמעשה מוכיח על המחשבה שנעשתה לשמה, ובשו"ת אבני נור (ארו"ח סי' תעה) כתב שאין חיסרון בדבר, כיון שאין צריך שהמניח את הסכך יעשה זאת בכוונה, אלא די בכך שיחשוב הגדול ויחון בשעה שהקטן מניח את הסכך, וכן דעת הגרש"ז אריעבך (ספר הסוכה פסקים והערות אות ה) לענין סכך שעף הפל על הסוכה מאליו ובשעת נפילתו כיוון שיהיה לשם צל [וראה מה שכתבנו בביה"ל להלן (די"ה אבל)].

ולענין גדול כן י"ג שאין ידוע אם הביא שתי שערות שהניח את הסכך, החמיר הגר"ח מבריסק (ספר הסוכה עמ' שמ"א), מפני שענין זה נוגע לדין האוריייתא, ובראדרייתא אין סומכין על חוקה דרבא שבן י"ג הביא שתי שערות. וכן החמיר החו"א (תורת המועדים סי' ג, כשם הגר"ח קמ"בסק"ג), אך לענין דיעבד כשכבר הניח דעת הגר"ז קול"ץ (חוט שני שם) שאין לחוש, אכן במשנ"ב לעיל (סי' יד סי' ד) כתב לענין הטלת ציצית בבגד, שאף אם לא הביא שתי שערות אין להחמיר אפילו לכתחילה כשגדול עומד על גביו ומצוהו שיעשה לשמה [וראה תהלה לחד"ש שם (סי' ב)].

תכרי שסייך סוכה ולא הביא שעליו להניח את הסכך לשם צל אך הביא שערות ואת לצורך יהודים, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש חי' פכ"ה אות לב) שהסוכה פסולה, שאין זה נחשב במסכך לשם חג.

מבואר ברמ"א לקמן (סי' תרמ"ט סי' א) שהסוכה כשרה [וראה מ"ד וקציעה (סי' יד ד"ה וכתב הרא"ש)], וכן כתב לענין לולב, שאם אגרו נכרי הרי הוא כשר, אכן, לענין לכתחילה, כתב המשנ"ב שם (סי' יד) שטוב להזהר שלא יאגוד אותו נכרי או אשה, כיון שהם אינם מחוייבים במצוה, ודעת ר"ת (תוס' גיטין מה, ב ד"ה כל) היא שמי שאינו מחוייב במצוה אינו כשר לעשות אותה, ואף שמדויק אין הלכה כדבריו [וראה שם שהעירו התוס' עליו מסוכת גבירך שכשרה], מי"מ נכון להחמיר בדבר, והוסף בשע"צ שם (סי' טו), שאף קטן פחות מבן י"ג שנים נכון שלא יאגוד את הלולב, ואם אגוד, יכול הגדול להחירו ולאגודו שנית, יעשה כן.

וכן לענין עשיית סוכה הטלת ציצית כבגד על ידי קטן [שגדול עומד על גביו], כתב בביה"ל לעיל (סי' יד סי' א) ד"ה להצריך, וראה משנ"ב שם (סי' ד), שמן הדין יכול לעשותם [רק אשה לא תתלה ציצית משום שנאמר בפסוק "בני ישראל" - ולא בנות ישראל], אלא שראוי תכון לעשותם על ידי זכר כן י"ג שמחוייב במצוה אלו [במבואר בפמ"ג שם סי' א סי' ג, חכמת שלמה שם, דרך החיים סי' ה סי' א, ובבביר יעקב כאן סי' ב], וכן דעת החו"א (חוט שני סוכות עמ' רא) שאף שמעיקר הדין מחובר שקטן כשר להניח את הסכך, מי"מ כשאפשר לתקן על ידי הנחת גדול ראוי לתקן, וכשאירע אצל החו"א שקטן זרק ענפים בשעה שסייכו את הסוכה, הסתפק בדבר, והגביהו את הסכך והחזירוהו (ארחות רבנו ח"ב עמ' רכ).

אמנם במשנ"ב כאן לא הכיר שבסוכת גבירך טוב שאיש בר חיובא יענע את הסכך ויחירו, ואף לקמן (סי' תרל"ד סי' ד) לא כתב אלא שיחדש בה דבר [מטעם המבואר שם], אכן, מבואר בביה"ל (סי' יד שם) לענין התרת הציציות, שכיון שכבר מקשרו אין צריך להתירן שהרי

הלכות סֵפֶה סִימָן תרל"ד תרלו

המשך מעמוד ק

4) ואף סוכה שלצורך בנייתה נצרך מעשה אומן [כגון שבנייתה מורכבת], כתב הכף החיים (סי' ד) שמותר לבנותה בחול המועד, שהרי הביה"ל הוכיח דבריו מכתבת תפילין ומזוזות המותרות אף שהיא מלאכת אומן, וטעם הדבר הוא מפני שהותרה מלאכת אומן לצורך מצוה שהיא לצורך המועד, וכן דעת הגר"מ פיינשטיין (ספר זכרון שלמה עמ' לה אות כא), אלא שכתב שסתם בניית סוכה היא מלאכת הדייט, ולפיכך אסור לעשותה על ידי מעשה אומן, שלא דעת מעשה אומן אם שייך לקיים את המצוה בלא זה. ולענין עשיית מעקה לגג בחול המועד, האם הותר במעשה אומן, ראה ביה"ל לעיל (סי' תקמ"ט סי' ד"ה וכן).

ובשכונת סוכה, דעת הגרש"ז אריעבך (הליכות שלמה סוכות פ"ז סי' יד) שלא יעשה ב"ח קבע גמור העומד למשך ימים רבים.

לעשות סוכה בחול המועד לצורך סעודת ברית מילה, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרמ"ט סי' ד"ה וסעודת) שמותר, מפני שהוא לצורך המועד, וכן אם הוא מצטער מחמת צפיפות בסוכה, דעת הגרש"ז אריעבך (ש"ש פ"ז ה"ג קעה) שמותר להרחיבה בחול המועד מפני שנחשב קצת כמצטער, והרי זה צורך החג.

אם מותר, שאף שמותר להוסיף על אהל עראי [ראה ה"ג הקדמות], מי"מ הואיל ומערב יום טוב לא היה אהל זה קיים כלל [שהרי עשאו הנכרי רק ביום טוב], יתכן שאינו בכלל ההיתר של המוסיף על אהל עראי, והביאו הדעת תורה [וראה בכף החיים (סי' ה) שהחמיר בענין זה].

ובטעם הדבר שהחירו לומר לנכרי לשוב ולסכך ביום טוב, ביאר בשו"ת באר יצחק (ארו"ח סי' יג ענף ט), שהוא מקור ההיתר כמובא בשע"צ [לדעת תוס' (שבת צ"ה, א) איסור בניה ביום טוב אינו מן התורה אלא מדרבנן, וגם איסור אמירה לנכרי אינו אלא מדרבנן, אם כן הרי זה שבות דשבות שהותר במקום מצוה, ואף לפי הרמב"ם שחולק וסובר שבניה אסורה מן התורה ביום טוב, יש לסמוך על שיטת בעל העיטור המובאת ברמ"א לעיל (סי' רע"ו סי' ב) שבמקום מצוה מותר לתור לנכרי לעשות עבורו אפילו מלאכה מדאורייתא [וכעין סברא זו ראה בדברינו לעיל (סי' תקב סי' א)].

[ביה"ל ד"ה עושה]

פְּעֻשֶׁת אֶהֱלָה צְרִיאָה⁽³⁾ וכו', מִשְׁמַע פְּעֻשֶׁת דְּעֵשֶׂת גַּמְרָה מְתִירָה.

3) ולענין דעת שאר הפוסקים להמשיך האם סוכה נחשבת כאהל עראי או כאהל קבע, ראה מה שכתבנו במשנ"ב לעיל (סי' תרכ"ו סי' ב).

הלכות בכה סימן תרלו

יום שביעי, ז'בן (ג) יכול לצאת מסכה זו (ד) ולישב באחרת: ב יוציאין בסכה (ה) שאולה [*] (ו) ז'בן יוציאין בשל שתפות: ג (ז) הסכה גזולה, כשרה, ביצרה, אם תקף על חברו והוציאו מסכתו וגזלה ולישב בה, נצא, (ח) שאין התקנע נגזלת: הגה מיהו, לבתולה לא ישב אדם בספת חברו (ט) שלא מדעתו, פלגשן אם דעתו לזולה, וכן לא נעשה ספה לבתולה פקדנע של חברו שלא מדעתו *ז'בן בקרקע (י) שהיא של (כ) רבים (חמי א"י), מיהו, בדיעבד נצא, וכן (כ) (יא) *לא תקצצו ישראל

ב שם והכתיב
ג ברקא שם
והכתיב ד קל
שמן דהא גדיקא
מצאולה ריביש
ה ברקא ל"א
והכתיב יבאדיקא
ריב נתון

שערי תשובה

[*] וכן יוצאים בשל שתפות כו'. זה דעת הר"ב"ש. ומחריש בן הרשב"א בתשובה סימן ח דקח דבר הריביש והעלה דסכית השתפים דקפדי אהודי פסולה לדעת רש"י ותוספות וכו' וכן דעת הר"ם הסניא וכו' שלמה בן רבנו יונה, ע"ש, וכתב ב"י שמתרשבי' דף כו נראה בתרש"ש, ע"ש, ובמח"כ כתב דלא קיטמה קמה דתרשבי' ולכן היה סבור דמה דנלף תרביש ק"ו שתפים משאולה פורקא הוא, דשאולה כלה שלו כל ימי שאוליה כו', ובאמת קפ"ד הוא באשן אחר ודברי הר"ב"ש נכונים, ע"ש, אך י"ל דמי מיהו תרביש בקפ"ד אהודי, אך הוא רחוק הפצאות פון דעבדי סכה בשתפות

באור הלכה

* וכן בקרקע שהיא של רבים. עין במשנה ברוך מה שכתבנו בשם הפג"ן אברהם והוא חולש לברכה לבטלה. והנה כמה אחרונים השיגו עליו וענין באליה רבה והעמיקו ספרי מגדים דאין ראיה מסימן תרמט, ובטור וקציעה ובגור"מאשע וכמאמר סדרות, ועולה מדעת פלם דברכה לבטלה קודאי לא ה"י ונה לשון הפירושארי: הג"ה וכן בקרקע וכו' - בדרב"מאשע פסב על ז'ה ולא ראיתי נוהגין כזה, אלא שהתנגדו אברהם כתב: ואף דבדיעבד וכו' מכל מקום נראה לי דאין לברך עליה כמו שכתוב ריש סימן תרמט, ואס"כ ה"י דברכה לבטלה. וענין סימן תרמט מה שכתבתי על גוף הדין דיסימן תרמט, והכא ברור דברכה, ואין זה ענין לסימן הנ"ל דלשם קנה הגולה וכו', וכל זה בתקף חברו ומכון לגולה, מה שאין פן בדין חידן שעושה סכה בנשות הרבים, הא אינה אלא שאולה ממש, שצדי אינו בספק כלל אלא לשאל הפקום עד אחר התג ולהחזירה בעינה פלי שום סתור, ואפלו שאלא מדינת אינו, שהרי הרבים ואפלו עבדים וכו' ואין ואינם מוחין, והו שואל מדעת ממש ומשיטא ויברך, עין שם עוד, עד דאין לטונו, וכן ממש פסב בהגרי"שע. אבל מה נעשה כמה דאיתא בדרב"מאשע בשם הירושלמי והעמיקו הגרי"א באורו: גמליאל זוגא עבד לה מטלמא בשטקא, עבד רבי שמעון פן לקיש אמר לה: מאן שרי לך. ובאר האור"ח, דער פאן לא הכשירו וז'בן במספד ברשות הרבים אלא בדיעבד אבל לא לבתולה, ואפשר לומר דזקא בשטקא בקיום שמעו עובדים ושבים ומקסיק צליהם הדין, אבל לא כפי שמספד צדי רשות הרבים סמוך לפתח ביתו, וקנין זה העמיקו פנים מתשובת שואל ומשיב, אחר כך מצאנו בבכור"ע קב שפסק בזה לגמרי ומטעם אחר, דהא כתב רמ"א בחשך משפט סימן קסב קצין א דאם נתן הפלך רשות להמטיד לרחוץ במקו"ו שלחן, דיקא ומלכתא דיקא, כי השוקים והתחובות שלחן ויחלים לעשות כהן מה שירצה, ומעתה פיון שהכל תחת רשות הפלך, בין התחובות שבתוך העיר בין אותן שחיו לעיר, וז'בן שההלכות גש לה רשיה למחות ואינה טוחה מסתמא טוחלת על ז'ה⁽¹⁾ לעשות סכה בנשות הרבים ואין פאן אסור גזלה קלה, ועין שם שדעתו דאין צריך לטל רשות בפרוש על זה משר העיר, ומסתמא נתון לו מרלא מוחין בירו, ולכן שפיר יכול לברך, עין שם. סוף דבר, והנהגים להקל בזה אין למחות בידן, פי רבו המהירי⁽²⁾, עוד נראה לי, דאם באנו להתמיד שלא לעשות אפלו סמוך לפתח ביתו יצא קלקיל גדול, וכהו ראיתי קציעו שעושים הפכה אחרית הפתח, ובצורות הקטנות שם אינו מצוי כל כך שיהיה לכל אהד בית-הכסא מותר, והוא מקום מותר לקטנים לפנות שם ופעמים אף לגדולים המצוי שאותו הפקום אינו נקי שם, ואפלו אם ירצו לנקות כעת אינו יוצ' אם יועיל מדיקא, שהוא בקלל בית-הכסא יטון, ועל-כפניו צריך מדיקא לבדק הפתלים של הבית שם, וכבר הארכתי לעיל בסימן פג בבאור הלכה דבור המתחיל יוצ'אה, עין שם, ושוב יותר לעשות סכה בנשות הרבים ממש מלצעות סכה ממקומות קאלו עין בכתוב כ"ד עמוד ב: * לא תקצצו וכו'. עין במשנה ברוך כמה שכתבנו ובמקום וכו', והוא מהש"י. עוד פסב בסימן תרמט, דהוא הדין במקום שהעצירה יער הם משר העיר והוא נוהג רשות לקצין

באר היטב

(ב) רבים. כתב המ"א: וצ"ע שנהגו קצת לעשות סכה ברה"ד וא"כ סכה גזולה היא, ואח"כ דכל ישראל מוחלין להם מ"מ יש לא"י חלק בהם, ע"ש שהאר"י והעלה: ע"כ אסור לעשות סכה ברה"ד שא"י לא מוחלי על פה, ואף דבדיעבד כשרה מ"מ לא יברך עליה דה"י ברכה לבטלה, ע"ש: (ג) לא תקצצו. ובמקום שיש רשות לאנשי המקום לקח עצים מן היער בדיקא

משנה ברורה

ימים משכעח הנמים שתרצה, ואפלו ביום השביעי אם לא עשית קדם לכן. ובין-השמשות אסור לעשותה על-ידי עצמו, דה"י ספקא דאורייתא, (ו) ועל-ידי עבדים שרי לעשותה. גר שנתגר בתוך ימי הקדש, (ז) עושה סכה בימי הקדש הנוהגים: (ג) יכול וכו'. אשמעינן (ח) דלא קעינן שהיה סכה לשבעת ימים וזקא: (ד) ולישב באחרת. וכן יכול לאכל כזו (ט) ולישן כזו: ב (ה) שאולה. דכתיב (ו) "כל האונת כישראל ישיבו בפסח", מלמד שכל ישראל ראויין לישב בסכה אחת (והינו זה אחר זה), וזה (א) אי אפשר שיהא לכלן, דלא מטי לכל חד שנה פרוטה, אלא על-ידי שאולה: (ז) וכן יוציאין בשל שתפות. קל-יתמר (י) משאולה, וכל-שכן כאן דיש לו חלק בה, והנשאר הוא שאול לו, דעל דעת כן נשתפכו: ג (ז) סכה גזולה, כשרה. אין הלשון (י) מתקנע כל-כך, דהא דרש"י מוכתב "חג הסכת פצעה לך" למעוטי גזולה, אלא רוצה לומר, דגזולה כהאי שתקף על חברו והוציאו וכו' כשרה: (ח) שאין התקנע נגזלת. וכל המתקנע לקנע ה"י הוא בקרקע, וה"י היא בתנות בעליה הראשונים וכשאולה דמנא לדידה: (ט) שלא מדעתו. שמה בעל הסכה הוא מקפיד על זה, שלא יראה חברו את עסקיו ואת אבילותו פלי דדעתו, ומפילא אין נכון לברך עליה, אבל אחר (י) לנגס ולישב בספת חברו בשיעה שאין בעל הסכה שם בסבתו, ש'בנדי לא יקפיד על זה, ונתיחא לה לאגוש דליעבד מצנה בממונה. (טו) ומפל מקום אם אפשר שיבוא בעל הסכה בעוד שהוא שם, אף דבעת הכניסה אינו שם לא ינגס שלא מדעתו, כי אפשר שבעל-הבית יתבלש לנגס ולאכל או לעשות עסק אחר בפניו. פסב בבכור"ע קב, דאם נטל רשות מאשתו של חברו כשאינו בביתו נראה דמהני, דביון דהרשהה אשתו מסתמא לא יקפיד על זה: (י) שהיא של רבים. פסב בהג"א אברהם: וצריך עיון, שנהגו קצת לעשות סכה בנשות הרבים? ואם תמצו לומר דכל ישראל מוחלין, מקל מקום יש לעכו"ם חלק בהם, והעלה דאסור מטעם זה לעשות סכה בנשות הרבים, דעכו"ם בנדי לא קחלי, ואף דבדיעבד כשרה, מקל מקום לא יברך עליה דה"י ברכה לבטלה, ובאליה נכה פסב דברכה לבטלה לא ה"י, עין שם שהאר"י קנה, ועל-כ"ן אם אין לו אהנת ספר לברך עליה, וכן מצדו בספר מאמר-מרדכי להקל, ובתשובת שואל

ומשיב סימן קכח [כתב], דרחוב שלפני הבית הם שלו ולא מקרי רשות הרבים⁽¹⁾, (טו) ובפרט היכי שיש להם דעקא מע"ט⁽²⁾ משר העיר שיש להם רשות לעשות ערוכין וסכות אין להקדק בזה [פ"ת]. ועין בבאור הלכה: (יא) לא תקצצו. מיער של עכו"ם אפלו מדעת העכו"ם. וטעם דין זה וקדשו יתבאר לקמן בסימן תרמט קציע א בהג"ה⁽³⁾, ובמקום שיש רשות לאנשי המקום לקח עצים מן היער בדיקא

שער הצי"ן

(1) פרימגדים, דהא צריך לישב גם בשמיני, והו שבות דשבות במקום מצוה דשרי [פמ"ג]: (2) גמרא: (3) עין פמנא: (4) רש"י: (5) רש"י: (6) פת"י יוסף בשם ריב"ש: (7) מגן-אברהם: (8) ט"ז: (9) אלהי רבה ושערי-תשובה: (10) וקצין זה פסב גם הפרימגדים: (11) פת"י יוסף בשם ריב"ש: (12) מגן-אברהם: (13) ט"ז: (14) אלהי רבה ושערי-תשובה: (15) וקצין זה פסב גם הפרימגדים:

תרפ"ו: 1 כתב הנשוא.

